

Arkivnr: 2017/1811-2

Saksbehandlar: Endre Korsøen, Vibeke Lokøy, Siri Hanson, Jomar Ragnhildstveit, Eva Katrine Taule

Saksframlegg

Saksgang

Utval	Saknr.	Møtedato
Fylkesutvalet		23.05.2017

Marint vern i Hordaland - høyring av verneframlegg for tre kandidat område: Lurefjorden med Lindåsosane, Krossfjorden og Ytre Hardangerfjord

Samandrag

Fylkesmannen i Hordaland har send verneframlegg for tre marine verneområde i Hordaland på høyring. Dette omfattar Lurefjorden med Lindåsosane (Austrheim, Lindås og Radøy), Krossfjorden (Austevoll, Bergen, Os og Sund) og Ytre Hardangerfjord (Kvinnherad, Stord og Tysnes). Føremålet med å verne marine miljø er å ta vare på marine naturverdiar og økosystem. Verneføremålet knyter seg til vassøyla og sjøbotnen. Framlegget om vern består av verneforskrift med tilhøyrande vernekart. Verneforskrifta definerer formålet med vern og korleis dette vert ivareteke gjennom restriksjonar på ulike aktivitetar. Verneforskrifta definerer også kva som er tillate og kva som kan tillast etter søknad til vernestyresmaktene.

Høyringsfrist er 02.05.2017. Fylkeskommunen har fått utsett frist til 30.mai.

Forslag til vedtak

1. Hordaland fylkeskommune er positive til prinsippet om å etablere marine vernområde i Hordaland.
2. Hordaland fylkeskommune støttar innføring marint verneområde i Lurefjorden og Lindåsosane. Dette er eit område som er særregna og representativt for norsk natur og ein god kandidat for vern.
3. Hordaland fylkeskommune tilrår ikkje vern av Krossfjorden med omsyn til eksisterande og framtidig akvakulturverksemd. Alternativt at verneområde for Krossfjorden vert avgrensa til område som ikkje er i konflikt med etablerte akvakulturlokalitetar.
4. Hordaland fylkeskommune tilrår ikkje vern av Ytre Hardangerfjord med omsyn til eksisterande og framtidig akvakulturverksemd. Alternativt at verneområde for Ytre Hardangerfjord vert avgrensa til område som ikkje er i konflikt med etablerte akvakulturlokalitetar.
5. Hordaland fylkeskommune meiner at forvaltningsansvaret når vernet er vedteke må tilleggas regionalt folkevalt nivå, samt at det vert oppretta eit rådgjevande utval for forvaltning av verneområde.
6. Hordaland fylkeskommune meiner at konsekvensane av verneframlegg for noverande og framtidig akvakultur, skjelsandopptak og tarehausting ikkje er utgreidd i tilstrekkeleg grad.
7. Hordaland fylkeskommune meiner at dei områda som er verna mot tarehausting gjennom anna lovverk, er tilstrekkeleg store til å ivareta tareskogen som referanseområde for forskning og overvaking, og at hausting av tare innanfor Krossfjorden marine verneområde må tillast, på lik linje med hausting av andre viltlevande marine ressursar.

8. I den føreslåtte forskrifta for Krossfjorden § 3 (Vernereglar), bør det under bokstav c takast ut at området er verna mot uttak av masse som krev konsesjon etter lov (kontinentalsokkelova). Det vert i staden føreslått ein eigen bokstav (d) som omhandlar vilkår for uttak av masse som krev konsesjon i medhald av lov (kontinentalsokkelova). Forslag til bokstav d): Det kan berre søkjast om konsesjon for uttak av skjelsand for førekomstar som det er opna for å søkje om konsesjon på i forvaltningsplan for verneområdet, og på vilkår som er sett i forvaltningsplanen i tillegg til dei generelle konsesjonsvilkåra.

Rune Haugsdal
fylkesrådmann

Bård Sandal
fylkesdirektør regional utvikling

Saksframlegget er godkjent elektronisk og har derfor inga underskrift.

Vedlegg:

Fakta Krossfjorden
Fakta Lurefjorden
Fakta Ytre Hardangerfjord
Faktaark for Krossfjorden
Faktaark for Lurefjorden
Faktaark for Ytre Hardangerfjord
Forskrift om vern av Krossfjorden marine verneområde
Forskrift om vern av Lurefjorden og Lindåsosane marine verneområde
Forskrift om vern av Ytre Hardangerfjord marine verneområde
Kart Ytre Hardangerfjord
Kart Krossfjorden
Kart Lurefjorden
Marint vern i Hordaland – Høyring av verneframlegget
Samanfatning av innspel til oppstartsmeldinga

Fylkesrådmannen, 04.05.2017**Bakgrunn**

Fylkesmannen i Hordaland har i brev datert 21.02.2017 sendt på høyring utkast til verneforslag for dei følgjande tre kandidatområda for marint vern i Hordaland:

- (1) Lurefjorden og Lindåsosane, i kommunane Lindås, Radøy og Austrheim
- (2) Krossfjorden, i kommunane Sund, Austevoll, Os og Bergen
- (3) Ytre Hardangerfjord, i kommunane Tysnes, Kvinnherad og Stord

Bakgrunnen for forslaga om oppretting av marine verneområder, er det nasjonale arbeidet med vern av eit representativt og særregna utval av norsk natur for framtidige generasjonar.

Desse områda blei i 2004 utgreidde av Rådgjevande Utval for marin verneplan som tre av tilsaman 36 område som bør inngå i ein nasjonal marin verneplan. Arbeidet var basert på eksisterande kunnskap og føringar i stortingsmeldinga «Vern og bruk av kystsona» frå 1998-99. Det blei i 2009 sendt ut oppstartsmelding for fyrste fase av marin verneplan. Oppstartsmeldinga for dette arbeidet vart sendt i april 2015, og fylkeskommunen tok melding om start av arbeidet til etterretning i sak 2015/3749.

Områda er vald ut basert på følgjande punkt:

- sær eigenheit og representativitet sett i høve til regionar og kyststrekningar
- liten grad av påverknad i område

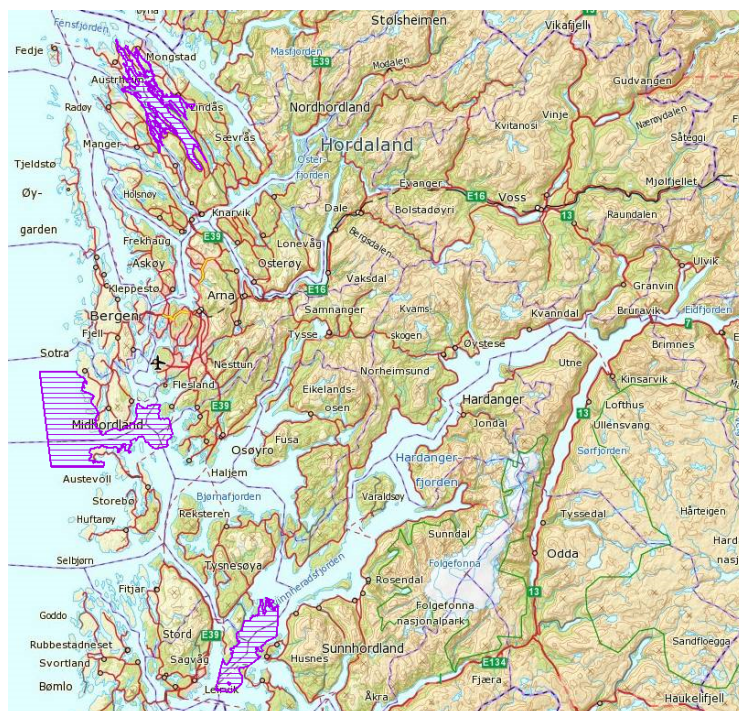
Kvart område har sitt eige sær preg, men har det til felles at dei representerer dei spesielle og unike sidene ved det marine miljøet på Vestlandet. Saman vil områda kunne utgjere eit nettverk av vern som vil fange opp størsteparten av dei marine naturtypane vi har på Vestlandet.

Der det er eksisterande verneområde som går ut eller ned til sjøen, føreslår fylkesmannen å trekke vernegrensa slik at tidevassona blir inkludert. Elles føreslår fylkesmannen at grensa blir trekt utanfor privat grunn ved marbakken på 2 meters djup. I delar av Krossfjorden er denne grensa trekt vesentleg djupare.

Det er Fylkesmannen i Hordaland som er ansvarleg for å lage verneframlegg og sende dette på høyring etter rammer sett av Miljødirektoratet. Etter høyringa vil Fylkesmannen utarbeide ei tilråding for vern som sendast til Miljødirektoratet. Deretter sender Miljødirektoratet ei endeleg tilråding til Klima- og miljødepartementet som kan fremje vedtak om oppretting av verneområde for Kongen i statsråd. Eit eventuelt vernevedtak vil bli gjort ved ein kongeleg resolusjon, der verneforskrifta med tilhøyrande vernekart er dei juridisk bindande dokumenta.

Dei tre kandidatområda femner om areal i 10 kystkommunar i Hordaland. I høyringsbrevet er det opplyst om at kommunane ønskjer meir informasjon og tett dialog med fylkesmannen i den vidare prosessen, noko fylkesmannen har forståing for, og det er opplyst om at fylkesmannen så langt har halde opne informasjonsmøte rundt om i fylket, og også orientert om saka i nokre kommunestyremøte og for administrasjonane. I høyringsbrevet er det opplyst om at fylkesmannen skal vere lett tilgjengeleg for meir informasjon, formidling og dialog med desse kommunane, og at fylkesmannen gjerne vil reise rundt til den einssilde kommune i den grad det er behov og ønskje om dette.

For kvar einssild av kandidatområda er det ulike forslag på høyring både når det gjeld avgrensing og føresegner i forskrifta, desse er skildra i kandidatområde skildringa under. Eit forslag om vern består av ei verneforskrift med tilhøyrande vernekart. Verneforskrifta definerer formålet med vern og korleis dette vert ivaretatt gjennom restriksjonar på ulike aktiviteter. Verneforskrifta definerer også kva som er tillate og kva som kan tillast etter søknad til vernestyresmaktene.

Figur 1. Oversiktskart over dei tre føreslegne marine verneområda i Hordaland.
 Føreslåtte verneområder

Saksopplysningar

Fylkesmannen i Hordaland meldte i brev datert 26.03.2015 (Snr. 2015/3749-1) om oppstart av vern for dei tre kandidatområda, Ytre Hardangerfjord, Krossfjorden og Lurefjorden. Hordaland fylkeskommune gav administrativ uttale i brev datert 04.05.2015, der meldinga frå Fylkesmannen vart teken til etterretning, og at vi såg fram til å bidra i arbeidet for å vurdere vern av dei tre områda.

Fylkesmannen i Hordaland sendte i brev datert 09.03.2016 (Snr. 2016/3014-1) til Miljødirektoratet, med tittelen «Marin verneplan – fagleg gjennomgang av høyringsdokument», utkast til høyringsdokument for marin verneplan i Hordaland for fagleg gjennomgang og kvalitetssikring hos Miljødirektoratet. I tråd med dokument «T-2/15» saksbehandlingsreglar ved områdevern etter naturmangfaldslova (§§ 41 – 43), vart den faglege gjennomgangen sendt som kopi til fylkeskommunen og dei 10 vedkomande kommunane. I brevet står det blant anna:

«Vi tek imot kommentarar og møter gjerne opp hos kommunar for nærare gjennomgang dersom dette er ønskjeleg. Vi presiserer likevel at dette *ikkje* er den formelle høyringsrunden. Den kjem seinare – vi har von om at det skjer om kort tid – og dette vil vere det naturlege tidspunktet for å gje innspel og kome med merknader innan fristen som då vert sett.

Vi reknar med at fleire av dei involverte kommunane vil ha ønskje om nærare informasjon om prosessen og moglege konsekvensar av eit eventuelt marint vern. Gje i så fall tilbakemelding til ein av sakshandsamarane, og vi skal i fellesskap finne eit høve og tidspunkt som passar kommunen.»

Vedlagt Fylkesmannen sitt brev til direktoratet var det ei samanfating av innspela til oppstartsmeldinga. Der er det ikkje nemnt innspel frå fylkeskommunen. Vedlagt brevet var det også utkast til høyringsbrev for verneforslaga, utkast til verneforskrift for dei enkelte områda, kart og faktaark for dei enkelte kandidatområda.

Generelt om planprosessen (marine verneområde)

Omtalen ovanfor viser at planprosess-opplegget i Hordaland har vore til kvalitetssikring i Miljødirektoratet. Høyringsdokumenta gir lite informasjon om arbeidet med marin verneplan fram til fylkesmannen i 2014 fekk i oppdrag å gjennomføre ein verneprosess. Meir informasjon om forankring, føremål og arbeidet med marin verneplan før den tid finst på Miljødirektoratet si nettside:

<http://www.miljodirektoratet.no/no/Tema/Verneomrader/Marin-verneplan/Om-arbeidet-med-marint-vern/>

Der er det opplyst om at kategorien marine verneområde vart innført med naturmangfaldlova i 2009, sjå § 39, og at eit breitt samansett, rådgjevande utval har levert tilråding om at i alt 36 område i første omgang vert vurdert i arbeidet med marint vern. Utvalet kom med si endelege tilråding 30.06.2004. Tilrådinga er lagt ut på Miljødirektoratet si nettside. Saksbehandlingsregler ved områdevern etter naturmangfaldlova (§§ 41 - 43) er utarbeidd i rundskriv T-2/15 frå Klima- og miljødepartementet. Rundskrivet gjennomgår saksbehandlinga av verneforslag frå oppstart av verneplanarbeidet fram til endeleg vedtak om vern av Kongen i statsråd. Gjennom rundskrivet ønskjer departementet å gje utfyllande retningslinjer som sikrar ei fagleg god og grundig saksbehandling gjennom opne, demokratiske prosessar. Det står at ved oppretting av nye verneområde skal saksbehandlinga vere open og inkluderande. Lokale interesser og lokale/regionale politiske organ skal sikrast reell medverknad i prosessane som fører fram mot eit vernevedtak. Det må etablerast serviceorienterte planprosessar kor alle berørte partar kan kome med sine synspunkt. Alle berørte partar skal trekkjast inn i saka så tidleg som råd. Det står blant anna: «*Ved vern av områder er spørsmålet om vern og bruk et hovedtema. Gjennom verneplanprosessene skal ulike samfunnsinteresser avveies opp mot verneinteressene*».

I tillegg til dei særskilte saksbehandlingsreglane i naturmangfaldlova og forvaltningslovas generelle føresegner om saksbehandling, gjeld forvaltningslovas føresegner om krav til habilitet, utgreiingsplikt, rettleiingsplikt mv. som skal sikre ei grundig saksbehandling og eit godt beslutningsgrunnlag. Også dei miljørettslege prinsippa i naturmangfaldlova skal vurderast i saksbehandlinga ved oppretting av verneområder, jf. § 7.

Det er også gitt føresegner om konsekvensutgreiingar i plan- og bygningslova som gjeld for store vernetiltak. Forskrift om konsekvensutgreiing for tiltak etter sektorlover § 2 fastset at forskrifta slår inn ved *"planer for nasjonalparker og andre verneområder større enn 500 km², og andre verneområder større enn 250 km² dersom planene fører til en vesentlig endring i dagens bruk for primærnæringene eller reiseliv i lokalsamfunnet."*

I rundskriv T-2/15 er det understreka at vernemyndigheitene har plikt til å utgreie konsekvensane av eit vernetiltak sjølv om det ikkje vert gjennomført konsekvensutgreiing etter reglane i plan- og bygningsloven, jf. forvaltningsloven § 17. I rundskrivet er det gitt ein god del føringar for fylkesmannen sitt arbeid med utgreiing av verneforslag. Blant anna skal fylkesmannen så tidleg som råd, saman med vedkomande kommunar og fylkeskommunar gjennomgå aktuelle verneforslag, drøfte samarbeidsrutinar, og rutinar for informasjonsutveksling mv. Behovet for faglege registreringar/utgreiingar og kommunane si rolle i dette arbeidet skal avklarast. Fylkesmannen skal drøfte behov og samansetjing av lokale samarbeidsgrupper/rådgjevande utval med fylkeskommunen, kommunane der det er aktuelt. Som ledd i saksbehandlinga skal det også innhentast kunnskap om andre mogelege verdiar enn naturverdiar i det aktuelle området. Dette kan gjelde t.d. mineralressursar, kraftutbyggingsinteresser mv. Innhenting av kunnskap vil først og fremst gjelde kunnskap som allereie er tilgjengeleg, men også omfatte kunnskap som eventuelt må framskaffast. I rundskrivet står det: «*Ved melding om oppstart av arbeidet med verneforslag som kommer inn under reglene om konsekvensutredninger etter plan- og bygningsloven, skal dette framgå av meldingen med forslag til utredningsprogram*». Når det gjeld utarbeiding av verneforslag skal fylkesmannen vurdere å leggje fram planar med alternative verneformer, alternative restriksjonsnivå og/eller alternativ avgrensing. Før forslaget blir sendt på høyring skal det sendast til Miljødirektoratet for fagleg gjennomgang. Direktoratet gjennomgår både det naturfaglege grunnlaget for verneforslaget og føretar kvalitetssikring i forhold til krava i naturmangfaldlova. Fylkesmannen sitt forslag skal vere offentleg og kopi skal sendast til vedkomande kommunar og fylkeskommunen. Etter at eit verneforslag er fagleg gjennomgått og kvalitetssikra av Miljødirektoratet, blant anna vedkomande krava i naturmangfaldlova, skal det sendast på høyring etter reglane i forvaltningslova § 37 og naturmangfaldlova § 43. Der det er aktuelt skal også ei overordna skisse til forvaltningsplan følgje høringsmaterialet. Med bakgrunn i høyringsutkastet, innkomne merknader og opplysningar, skal Fylkesmannen vurdere behovet for å revidere/justere verneforslaget. Fylkesmannen pliktar så langt det er mogeleg å avklare forholdet til andre samfunnsinteresser som vert rørt av verneforslaget. Dersom høyringsuttalane eller andre forhold fører til vesentlege endringar i saka i forhold til høyringsforslaget, skal det reviderte forslaget sendast dei mest berørte instansane på ny høyring.

Etter at høring er gjennomført skal Miljødirektoratet utarbeide eit endeleg forslag til vernevedtak med utkast til verneforskrifter og kart. Direktoratet skal så langt det er mogeleg føreta eventuelle gjenstående avklaringar når det gjeld andre samfunnsinteresser som vert rørt av forslaget til vernevedtak.

Klima- og miljødepartementet sluttbehandlar vernesaka og føretek blant anna nødvendige avklaringar med andre departement før behandlinga i regjeringa.

Skildring av kandidat område - Lurefjorden med Lindåsosane

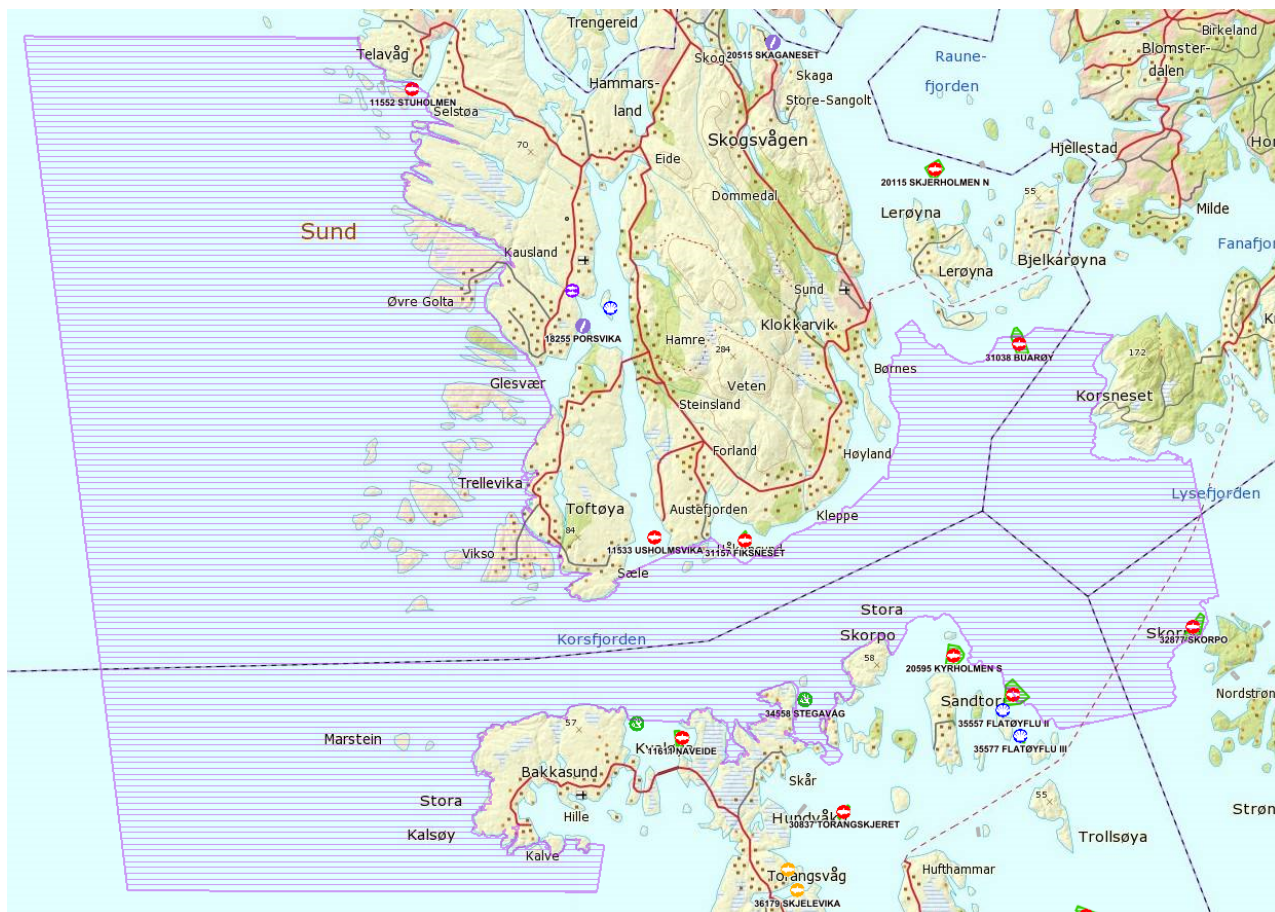
Figur 2. Kandidatområde Lurefjorden med Lindåsosane, med godkjente akvakulturlokalitetar.

Lurefjorden og Lindåsosane er eit spesielt marint fjord- og pollsystem i ytre kyststrok. Områda er skilt frå kystvassmassane i fjordane utanfor ved ei mengd tronge terskelopningar med sterke tidevasstraumar. Saman utgjer området ein gradient frå den avgrensa Lurefjorden til den særskilt avgrensa Fjellangervågen.

I Lurefjorden og Lindåsosane vil det vere spesielt viktig å ta vare på tersklane som styrer vassutvekslinga og dermed dei fysiske rammevilkåra i fjorden og pollane.

Verneføremålet i Lurefjorden og Lindåsosane vil vere å ta vare på eit særlege fjord- og pollsystem med stor spennvidde og til dels ekstreme miljøtilhøve, med fleire uvanlege biologiske førekomstar. Verneføremålet knyter seg til vassøyla og sjøbotnen.

Skildring av kandidat område – Krossfjorden

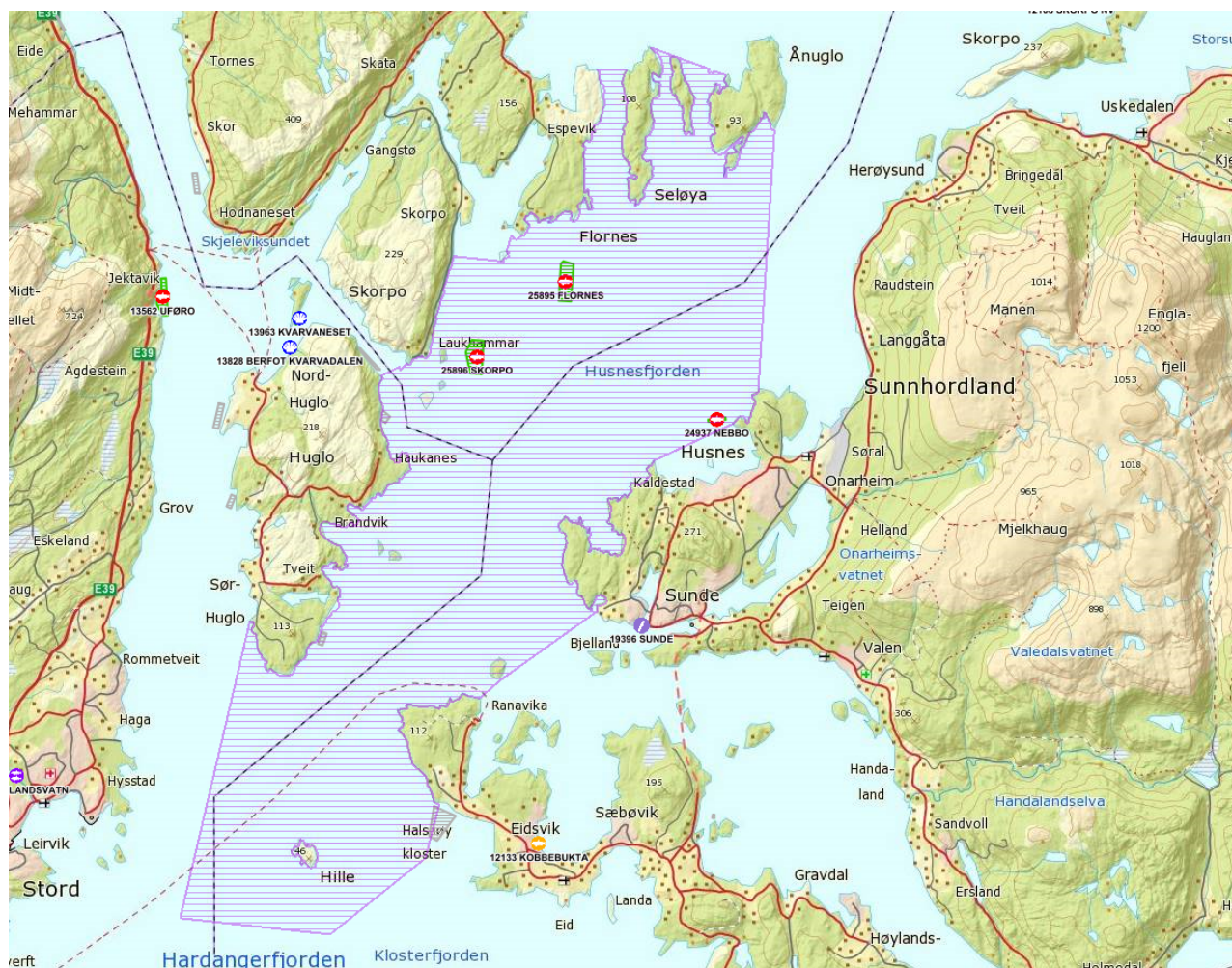
Figur 3. Kandidatområde Krossfjorden, med godkjente akvakulturlokalitetar.

Krossfjorden er uvanleg djup og relativt open fjord med eit ope kystområde utanfor. Mykje av verneverdiane er knytte til mangfaldet av naturtypar, flora, fauna på og ved botnen i området. Eksempel på dette er mellom anna korallrev, svamp, særprege kalkalgar og store areal med tareskog som aldri har vore kommersielt hausta. Marin flora og fauna i Krossfjorden er av Noregs mest undersøkte på grunn av sin nærleik til blant anna Universitetet i Bergen og forskingsstasjonen på Espesrend.

Verneføremålet knyter seg til vassøyla og sjøbotnen.

Verneføremålet er å ta vare på dei særlegne og/eller representative naturtypene i fjorden. Dette inkluderer botnen og botnlevande organismar, men også organismar som lever i dei frie vassmassane der desse inngår i verneverdiane.

Skildring av kandidat område - Ytre Hardangerfjorden

Figur 4. Kandidatområde Ytre Hardangerfjord, med godkjente akvakulturlokaliteter.

Terskelen til Hardangerfjorden er ein stor morene som strekk seg frå sørspissen av Huglo og til øya Hille vest av Halsnøy. Over ein slik terskel er det sterk straum som gjer gode næringstilhøve og eit rikt og mangfaldig dyreliv. Her er det blant anna førekomstar av korallar og svampar i skråninga ned mot Langenuen og i skråningane vest og sør for Hille. Moreneryggen er ein israndavsetnad frå siste istid og han er stor i nasjonal målestokk.

Ved Hugelhamaren vart det i 2016 påvist eit større veggrev med minimum 13 ulike korallartar.

Inne i Husnesfjorden er fjorden meir enn 500 meter djup og har store førekomstar av fjørstjerna lofotsjøllilje *Rhizocrinus lofotensis*, ein djupvassart som veks på blaut botn. I tillegg finn vi den sjeldne hornkorallen *Isidella lofotensis* på botnen her.

Inne i Husnesfjorden er fjorden meir enn 500 meter djup og har store førekomstar av fjørstjerna lofotsjøllilje *Rhizocrinus lofotensis*, ein djupvassart som veks på blaut botn. I tillegg finn vi den sjeldne hornkorallen *Isidella lofotensis* på botnen her.

Området husar brislingbestanden i Hardangerfjorden i delar av året. Det er registrert eit regionalt viktig gytefelt for torsk mellom Flornes og Skorpo.

Verneføremålet knyter seg til vassøyla og sjøbotnen.

Konsekvensar av vern

Framlegget vil verna eit representativt utval av marine områder og gi gode moglegheiter for forskning og undervisning.

Det er lagt føringar for at det marine vernet skal vera eit mildt vern der tradisjonell bruk av områda ikkje skal verta påverka. Tradisjonell bruk inkluderer også kommersielt fiske og stort sett alle andre vanlege aktiviteter i sjø og langs kyst. Det planlagde marine vernet er hovudsakleg eit vern mot irreversible tiltak som etablering av ulike typar anlegg, utfylling, byggeverksemd, plassering av konstruksjonar på sjøbotnen, andre varige eller mellombelse innretningar, legging av røyrlidningar og kablar, utføring av avløpsvatn og andre konsentrerte tilførsler av ureining, mudring, uttak og deponering av masse, sprenging, boring, utslepp av kjølevatn frå land, omrøring av vassmassar og oppankring. Forsøpling er forbode.

Akvakultur

I framlegget står det at restriksjonsnivået avgjer om pågåande næringsverksemd får ulemper av vernet, men fylkesmannen forventar at problema blir små. Eksisterande akvakulturanlegg vil ikkje få restriksjonar av vernet. Ved endringar og utviding av akvakulturanlegg kan det etter søknad til vernestyresmaktene gjevast dispensasjon. Det vert då stilt krav om at akvakulturaktiviteten ikkje er i strid med verneformålet og ein må rekne med at det vil bli stilt krav til minimal påverknad på naturmiljøet og at dei mest miljøforsvarlege driftsmetodane blir brukte. Forvaltningsstyresmakta kan etter søknad gje dispensasjon til akvakultur som ikkje er i strid med verneføremålet.

Tarehausting

Taretråling vil vera forbode innanfor kandidatområda. I høyringa står det at eit forbod mot taretråling ikkje vil ha store konsekvensar for næringa sidan det ikkje er eigna område for å tråle etter tare her.

Skjelsand

Skjelsanduttak vil vera forbode innanfor verneområda.

Forvaltningsmyndighet og rådgivende utvalg

Miljødirektoratet fastsett kven som skal ha forvaltningsmynde etter dei føreslegne forskriftene. Det kan opprettast rådgjevande utval for verneområda.

Forvaltningsplan

Forvaltningsstyresmakten vil utarbeide forvaltningsplanar med nærmare retningsliner for forvaltning og skjøtsel av dei marine verneområda.

Reiseliv

Vernet vil ikkje gje restriksjonar på aktivitetar knytt til friluftsliv. Forvaltningsstyresmaktene kan etter søknad gje løyve til tilretteleggingstiltak for friluftsliv.

Kommunale uttaler til oppstartsmeldinga i 2015

Austevoll kommune er negative til framlegget om vern. Dei meiner at miljøet er godt nok ivaretatt som det er gjennom dagens gjeldande lovverk.

Bergen kommune kan ikkje sjå at verneformålet vil medføre nemneverdige konsekvensar for framtidig arealutnytting då det er vatn 200 m og djupare som omfattast av vernet i deira område.

Lindås kommune ser ikkje at vern er naudsynt. Sikring godt ivaretatt med eksisterande lovar, forskrifter og planprosessar.

Tysnes kommune er imot vern, og meiner dagens lovverk er godt nok.

Kvinnherad kommune er positiv til vern, men føresetnad at verneinteresser vert balansert mot behov for samfunnsutvikling elles, og ikkje vere til hinder for næringsutvikling. For eksempel maritim næring som inkluderer heile vassøyla og botn (kai og mellombels opplag).

Stord kommune er positiv til vern, men ber om at vernet ikkje legg opp til unødige restriksjonar for næringsliv og samfunnsnyttige føremål.

Fylkesrådmannen sine vurderingar

Regional planstrategi

Eit av hovudmåla i Hordaland fylkeskommune sin regionale planstrategi 2016-2020 er ei klima- og miljøvenleg utvikling. Biologisk mangfald er stort i fylket og bør vernast om med grunngeving ikkje berre ut i frå økologisk synsvinkel, men også som ein opplevingsverdi og næringsverdi. Den samla aktiviteten i Hordaland må ta omsyn til økologisk balanse regionalt og globalt og langsiktig forvaltning av ikkje-fornybare ressursar. Berekraftig hausting av naturressursar er ein viktig del av berekraftig regional utvikling.

Regional kystzoneplan for Sunnhordland og Ytre Hardanger

Hordaland fylkeskommune har sidan oppstartsvedtak i 2011 jobba med regional kystzoneplan. Hovudmål med planen er at kystsona i Sunnhordland og ytre Hardanger skal nyttast i balanse mellom bruk og vern av areal- og naturressursar og medverka til berekraftig samfunns- og næringsutvikling til beste for innbyggjarane og miljøet.

Planen var på høyring i 2015, og revidert forslag har vore på avgrensa høyring i 2017. Der er det foreslått følgjande retningslinje om marint vern:

Føre-var prinsippet skal leggjast til grunn for nye tiltak innfor område som er føreslage som marint verneområde. Ved vidare utvikling av eksisterande verksemd skal det visast varsemd i høve til verdiane i området.

Akvakultur

I Lurefjorden og Lindåsosane er det ikkje godkjente akvakulturlokalitetar i sjø. Eit settefiskanlegg for laks og aure har utslepp til Lurefjorden.

Det er 4 godkjente akvakulturlokalitetar for matfisk av laks og aure i Krossfjorden, samt to anlegg for dyrking av tare og eit anlegg for dyrking av tare og blåskjel samlokalisert med eit matfiskanlegg for laks og aure (tabell 1). I dette område ligg det i tillegg 7 akvakulturlokalitetar mindre enn ein kilometer frå grensa for det føreslegne verneområde.

Tabell 1. Akvakulturlokalitetar i Krossfjorden.

Selskap	Kommune	Lokalitet	Art	Storleik
Telavåg Fiskeoppdrett AS	Sund	Stuholmen	Laks og aure	780 tonn
Sjøtroll Havbruk AS	Sund	Buarøy	Laks og aure	4680 tonn
Sjøtroll Havbruk AS	Os	Skorpo	Laks og aure	3120 tonn
Lerøy Vest AS	Austevoll	Flatøyflu	Laks og aure	3120 tonn
Ocean Forest AS	Austevoll	Flatøyflu	Blåskjel og tare	16 dekar
Austevoll Seaweed Farm AS	Austevoll	Stegavåg	Tare	20 dekar
Austevoll Seaweed Farm AS	Austevoll	Steinneset	Tare	20 dekar

Det er tre godkjente akvakulturlokalitetar for matfisk av laks og aure i Ytre Hardangerfjorden (tabell 2). Om lag ein kilometer frå yttergrensa til føreslegne verneområde ved Sunde ligg eit akvakulturløype til hald av matfisk før slakting.

Tabell 2. Akvakulturlokalitetar i Ytre Hardangerfjorden.

Selskap	Kommune	Lokalitet	Art	Storleik
Alsaker Fjordbruk AS	Tysnes	Skorpo	Laks og aure	3880 tonn
Alsaker Fjordbruk AS	Tysnes	Flornes	Laks og aure	3880 tonn
Lingalaks AS/Fylkesnes Fisk AS	Kvinnherad	Nebbo	Laks og aure	2340 tonn

Eit eventuelt vern av Krossfjorden og Ytre Hardangerfjord kan vanskeleggjere den etablerte drifta i desse fjordane. Det kan bidra til mindre verdiskaping, forlenga saksbehandlingstid og mindre forutsigbarheit for innehavar av akvakulturløyva ved behov for endring av drifta.

Det er uheldig dersom akvakulturlokalitetane som vert liggjande innafor grensene for verneområdet ikkje får høve til utviding og utvikling. Sidan det vert lagt opp til dispensasjonshandsaming vert det svært usikkert for verksemdene om ein forsvarleg og lønsam drift kan oppretthaldast over tid.

Tilhøve til verneinteressene vert utgreia gjennom kommunane sin arealplan etter plan- og bygningslova og gjennom handsaminga av akvakultursøknad etter akvakulturlova. Etablerte akvakulturanlegg har soleis vore igjennom omfattande og grundige plan- og søknadsprosessar. I begge desse prosessane vert verneinteressene vurdert. Følgjande er involvert; fylkeskommunen (Akvakulturlova), fylkesmannen (Forureiningslova og Naturmangfaldslova m.m.), Mattilsynet (Matlova) og Kystverket (Hamne- og farvasslova), samt Fiskeridirektoratet (Havressurslova) og kommunen (Plan- og bygningslova). I tillegg er det gjennom sektorlovverk gjeve krav om oppfølging i driftsfasen med mellom anna miljøovervaking. Det er etablert ein omfattande overvaking av effektane av utslipp frå akvakultur. Sjølv om dei fleste lokalitetane oppnår dei beste tilstandsklassane vil det normalt vera ein effekt på sediment og botndyr i området der anlegget ligg. Det er grunn til å anta at det vil bli vanskelegare å få utvida eller etablert nye akvakultursløyve i området.

Ytterlegare krav til regulering av etablerte akvakulturanlegg ved krav om dispensasjon frå verneforskriftene ved endring og utviding vil kunne sette næringa tilbake med omsyn å ta i bruk ny teknologi og følge den dynamikken som pregar akvakulturnæringa. Fylkesrådmannen kan ikkje sjå at det er trong for ytterlegare vurderingar av vernestyresmaktene slik høyringsframlegget ligg opp til sidan dette allereie er ivareteke gjennom anna lovverk.

Usikkerheita for innehavarane av lokalitetar i verneområde vil svekke konkurransekrafta deira. Oppdrett av matfisk av laks og aure har stor samfunnsmessig betydning for kommunane i området, og gjev arbeidsplasser og busetnad. Samfunnsnyten med at akvakulturverksemdene kan utvikla seg på same måte som aktørar som er etablert i andre område er etter fylkesrådmannen si vurdering høgare enn verneverdiane i dette tilfellet.

Fylkesrådmannen anbefaler difor ikkje vern av Krossfjorden og Ytre Hardangerfjord.

Dei naturverdiane som er nemnde i samband med marint vern av Ytre Hardangerfjord er i hovudsak knytte til moreneryggen sør for Huglo og skråningane på begge sidene av moreneryggen ned mot dei djupaste partia av fjorden. Verneområde for Ytre Hardangerfjord kan alternativt vurderast avgrensa til dette området av omsyn til akvakulturinteressene.

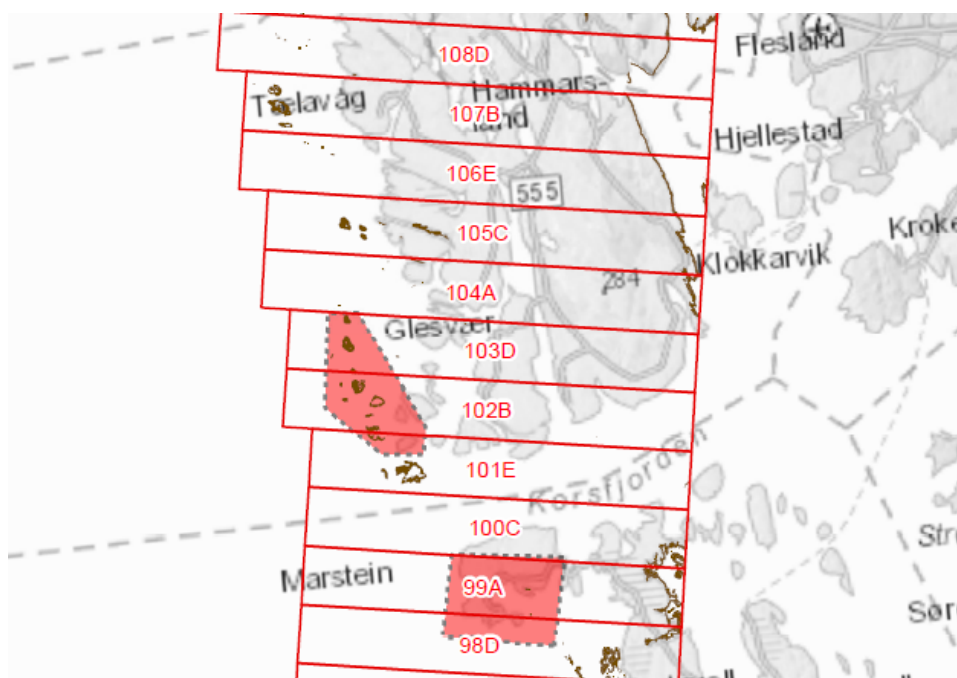
I Krossfjorden kan verneområde vurderast avgrensa på ein slik måte at akvakulturlokalitetar ikkje vert lokalisert innafor grensene for verneområdet samstundes som ein etablerer eit referanseområde for forskning og overvaking. I dette arbeidet kan det vera formålstenleg med ei samordning med andre pågåande planprosessar som til dømes regional kystsoneplan for Sunnhordland og ytre Hardanger.

Høyringa manglar utgreiingar av kva konsekvensar den tilrådde verneplanen har for eksisterande og framtidig akvakulturverksemd. Planen bør ikkje vedtakast før slike konsekvensar er gjort greie for, og gjort kjent for dei dette vedkjem.

Tarehausting

Framlegget om marint vern i Hordaland inneber forbod mot å hauste tare innanfor kandidatområda. Tare er ein ressurs som er viktig for marine økosystem og samtidig har stort potensiale for kommersiell utnytting. Stortareskogane er høg produktive økosystem, med eit stort mangfald av artar. Dei er viktige oppvekstområde og næringsområde for fisk, og viktige beiteområde for sjøfugl. Havforskningsinstituttet overvakar tilstanden til stortareskogane i faste referanseområde langs kysten.

I Krossfjorden marine verneområde gjeld og forskrift om tarehausting i Hordaland. I forskrifta er kysten er delt inn i haustefelt med breidde på 1 nautisk mil, kor eit felt er ope for tarehausting 1 år og stengt 4 år i forskriftsperioden. Etter 5 år skal forskrifta rullerast. Innanfor haustesonene er det lov å hauste stortare på mellom 2 og 20 meters djupne. Det er og to område som er permanent stengde for tarehausting, i tilknytning til verneområde for sjøfugl. Eit referanseområde ligg ved ved Måkesteinane naturreservat i Austevoll kommune, og eit mellom Lyroddane og Boaskjeret i Sund kommune (sjå figur).

Figur 5. Utsnitt av haustesoner i ny tareforskrift for Hordaland. Raude felt syner forbod mot hausting. Brune felt syner førekomstar av stortare.

Hausting av tare er regulert av havressurslova og Forskrift av 13. juli 1995 om høsting av tare. Sentrale føringar går fram av *Forvaltningsplan for tang og tare* (1. november 2000), samt St. meld nr.43 (1998-99) *Vern og bruk i kystsona*.

Dei regionale hausteforskriftene vert fastsett på bakgrunn av arealdelen til *Forvaltningsplan for tang og tare*, og omhandlar i detalj kor og når det er lov å hauste stortare.

Dagens forvaltning av tare er basert på siste oppdaterte kunnskap og miljømessig bærekraftig uttak av ein fornybar ressurs, kor bruk og vern vert balansert. Det er per i dag svært lite hausting av tare i Hordaland, fordi topografien her ikkje er eigna for eksisterande hausteteknologi. Forslaget til marint verneområde vil difor ikkje få reell betyding for dagens situasjon. Dette kan endre seg i framtida, ved at ny teknologi og nye haustemetodar vert utvikla.

Ettersom fiskebestandane langs kysten har usikkert potensiale for auka utnytting i framtida, ligg det stort potensiale i å hauste artar lenger nede i næringskjeden, slik som til dømes artar av tang og tare.

Hordaland fylkeskommune meiner at tarehausting har potensiale til å bidra til auka verdiskaping i framtida. Dei områda som i dag er verna mot tarehausting gjennom andre lovverk, er tilstrekkeleg store til å ivareta tareskogen som referanseområde for forskning og overvaking. Fylkesrådmannen meiner at hausting av tare innanfor Krossfjorden marine verneområde må tillast, på lik linje med hausting av andre villlevande marine ressursar, i samsvar med havressurslova.

Skjelsand

Med føreslåtte verneforskrift for kandidatområdet Krossfjorden, vil det i praksis ikkje bli tillate med uttak av skjelsand som i dag krev konsesjon frå fylkeskommunen i medhald av kontinentalsokkelova. Ut frå verneformål og dagens kunnskapsgrunnlag synest dette å vere for strengt. Ein kan heller ikkje sjå at forslaget byggjer på fagleg vurdering/utgreiing som føresett i rundskriv T-2/15. Kanskje vil minst 50 % av dei kartlagde skjelsandressursane i området kunne takast ut utan nemneverdige økologiske konsekvensar. Krossfjorden marine verneområde/referanseområde bør kunne brukast som område for nærare studiar av mogelege miljømessige konsekvensar ved skjelsanduttak.

I den føreslåtte forskrifta § 3 (Vernereglar), bør det under bokstav c takast ut at området er verna mot uttak av masse som krev konsesjon etter lov (kontinentalsokkelova). Det vert i staden føreslått ein eigen bokstav (d) som omhandlar vilkår for uttak av masse som krev konsesjon i medhald av lov (kontinentalsokkelova). Forslag til bokstav d): Det kan berre søkjast om konsesjon for uttak av skjelsand for førekomstar som det er opna for å søkje om konsesjon på i forvaltningsplan for verneområdet, og på vilkår som er sett i forvaltningsplanen i tillegg til dei generelle konsesjonsvilkåra.

Vedkomande arbeidet med verneplanen

Høyringsdokumenta har vore til kvalitetssikring hjå Miljødirektoratet. Det vert likevel vurdert at sakshandsaminga bak føreslåtte vern av skjelsandførekomstane i Krossfjorden ikkje er tilfredsstillande for skjelsanduttak ut frå sakshandsamingsreglane i rundskriv T-2/15. Vern skal vurderast opp mot bruk også i denne saka. Fylkeskommunen er ikkje trekt inn i arbeidet etter meldinga om oppstart av vernearbeidet i mars 2015, der det vart meldt tilbake at fylkeskommunen såg fram til å medverke i arbeidet.

Etter plan- og bygningslova skal det i nødvendig utstrekning avsetjast område til råstoffutvinning. Uttak av skjelsand krev konsesjon i medhald av kontinentalsokkelova, der konsesjonsmyndigheita i 1993 vart delegert frå dåverande Nærings- og energidepartementet til fylkeskommunane. Fylkeskommunen er også ansvarleg myndigheit for konsekvensutgreiing av skjelsanduttak, jf. forskrift om konsekvensutgreiing for tiltak etter sektorlover. I brev frå Miljøverndepartementet 08.01.2004 (Videre arbeid med marin verneplan) til dåverande Direktoratet for naturforvaltning, med kopi blant anna til fylkeskommunane (arkivsak 200103900-8), vart det gitt nærare retningsliner for det vidare arbeidet med første fase av marin verneplan. I brevet står det blant anna følgjande under skjelsanduttak: «*Etter avtale med Nærings- og handelsdepartementet ber vi direktoratet sikre at en felles representant for fylkeskommunene bistår i det videre arbeidet i forhold til eventuelle restriksjoner for uttak av skjellsand, sand og grus, samt ved vurderingen av konsekvensene av dette*».

Det er Hordaland fylkeskommune som har bistått i dette arbeidet. Det er også i Hordaland det er kartlagt klart størst skjelsandressursar og teke ut mest skjelsand. Direktoratetsgruppa si endelege tilråding til utforming av marin verneplan, datert 30.06.2004, er lagt ut på Miljødirektoratet si nettside. Der står det blant anna: «*Rådgivende utvalg for marin verneplan har i arbeidet med endelig tilråding avholdt møte i Trondheim 04.06.04 hvor også oppnevnt kontaktperson for fylkeskommunene deltok. Det ble i tillegg gjennomført telefonmøter i utvalget 22.06.04 og 30.06.04*». I den endelege tilrådinga der er det ikkje omtalt undersjøisk skjelsand, sand og grus.

På oppdrag frå Miljøverndepartementet vart det i 2010 utarbeidd utkast til generell oppstartsmelding for dei 19 resterande kandidatområda i marin verneplan, deriblant kandidatområda i Hordaland. Det vart også utarbeidd oppstartsmeldingar for dei enkelte kandidatområda i Hordaland. I utkast 06.10.2010 til den generelle oppstartsmeldinga står det: «*Direktoratet for naturforvaltning (DN) i samarbeid med direktoratsgruppen melder med dette oppstart av arbeidet med 19 områder i Nasjonal marin verneplan. Direktoratetsgruppen består av representanter fra Fiskeridirektoratet, Norges vassdrags- og energidirektorat, Kystverket, Oljedirektoratet, Riksantikvaren og Forsvarsbygg samt fylkeskommunene v/ Hordaland fylkeskommune*». Utkasta til oppstartsmeldingar viser blant anna korleis ein såg føre seg den vidare saksbehandlingsprosessen i 2010. I utkastet til oppstartsmeldinga for Krossfjorden (datert 06.10.2010) står det blant anna: «*I tilknytning til verneforslaget for Korsfjorden, skal det i den videre prosessen gjennomføres konsekvensutredning (KU). ...*». Der vart det sett ei rekkje krav til kva konsekvensutgreiinga skulle omfatte. For masseuttak og –deponering skulle dagens uttak og utfylling av skjelsand og andre massar utgreiast, og det skulle gjerast greie for konsekvensane ved null-alternativet der dagens (2010) situasjon vart vidareført samt konsekvensane ved eitt eller fleire vernealternativ der restriksjonsnivået kunne variere.

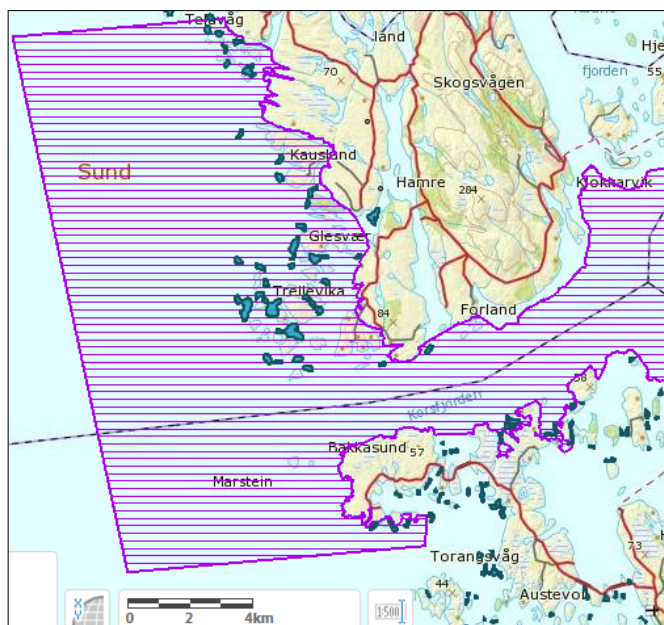
Vedkomande ressursoverslag for skjelsand og næringsinteresser

Faktaarket for Krossfjorden, vedlagt høyringa no i 2017, inneheld blant anna volumoverslag over skjelsandressursane. Opplysningane der må vere henta frå Hordaland fylkeskommune sine innspel til direktoratsgruppa i samband med nemnde utkast til oppstartsmeldingar i 2010. Der er volumoverslaga for Sund kommune nedjustert i forhold til Norges geologiske undersøkinge (NGU) si ressurskartlegging. NGU si ressurskartlegging omfattar førekomstar på større djup enn fem meter, og det er berre på slike djup det kan

søkjast om skjelsandkonsesjon. I tillegg er det til saman store areal med skjelsand, sand og grus på grunnare område, jf. t.d. biologisk mangfaldkartlegging marin. I faktaarket står det: «Rundt øyane vest av Toftarøy er det mykje skjelsand som kan vere haustbar. *Det er ikkje ønskeleg at det blir teke ut skjelsand her ved eit vern. I kandidatområdet har det ikkje blitt gitt skjelsandkonsesjonar sidan 1993 og søknader om opptak har blitt avslått fram til spørsmålet om marint vern er avgjort*». Det står ikkje kvifor det er lite ønskeleg med uttak av skjelsand der, men Fylkesmannen i Hordaland har vore spesielt oppteken av omsyn til sjøfugl i sine høyringsfråsegner ved søknader om skjelsandkonsesjon. Andre kunnskapsmiljø vil kanskje sjå annleis og meir nyansert på dette. Dessutan stemmer det ikkje at det ikkje er søkt om skjelsanduttak i området etter 1993. Ved ein konsesjonssøknad i Sund kommune i 1999, kravde Nærings- og handelsdepartementet i 2001 heilt ny saksbehandling fordi næringsinteressene ikkje var tilstrekkeleg vurdert. Søkjar trekte seinare søknaden.

I faktaarket er det teke med følgjande frå Fylkesdelplan for kysten i Hordaland frå 2001, vidareført i Fylkesplan for Hordaland frå 2008: «*Det overordna målet med planen er blant anna at kystsona skal nyttast med balanse mellom bruk og vern av areal- og naturressursane og samstundes sørge for ein berekraftig samfunns- og næringsutvikling*». Kommunane Sund og Austevoll har vore restriktive til uttak av skjelsand, men vurderinga er at dette mest skuldast liten vilje til at aktørar utanfrå kjem og tek opp skjelsand og fraktar den til andre område, og at kommunane berre står att med moglege ulemper. Kontinentalsokkellova slår fast at retten til utvinning av dei undersjøiske naturførekomstane ligg til staten, og uttak skjer frå det «eigarlause» sjøområdet.

Skjelsand er eit rimeleg, konkurransedyktig, miljøvenleg og godt jordforbetningsmiddel. Ifølgje Landbrukstilsynets kalkstatistikk (2002) var skjelsand i 2001, som tidlegare år, det viktigaste kalkingsmiddelet i jordbruket med ein andel på 25%. I Mattilsynets kalkstatistikk 2005 står det blant anna: «*De fylkene som kalker mest per arealenheter, er Vest-Agder, Hordaland, Rogaland og Aust-Agder med henholdsvis 67, 47, 41 og 40 kg kalk per dekar. [...] Skjellsand har tidligere vært den dominerende kalktypen med en andel på omtrent 25 %. I 2005 har forbruket av skjellsand gått ned med 10 % sammenlignet med 2004, og hele 58 % sammenlignet med 2003. For 2005 ligger forbruket av skjellsand, grovkalk og kalkmjøl omtrent likt med rundt 20 % hver. Skjellsand dominerer på Sør-Vestlandet, mens grovkalk dominerer i Midt-Norge og kalkmjøl på Østlandet*».

Figur 6. Oversikt over skjelsandførekomstar i kandidatområdet Krossfjorden basert på ressurskartlegging av Norges geologiske undersøkinge.

Vedkomande miljømessige konsekvensar av skjelsandopptak

I faktaarket for Krossfjorden står det blant anna: «*Det er ei målsetjing å halde verneverdiane utan større grad av ytre påverknad. Verneføremålet er å ta vare på dei særneigne og/eller representative naturtypene i fjorden. Dette inkluderer botnen og botnlevande organismar, men også organismar som lever i dei frie vassmassane der desse inngår i verneverdiane*». Under moglege verknader av vernet står det at inngrep på botnen bør ein unngå.

Det er utarbeidd mange fagrapportar om moglege miljømessige skadeverknader ved uttak av skjelsand, men generelt synest dei økologiske konsekvensane i tilfelle å vere små, lokale og relativt kortvarige, då det vert søkt å ikkje ta ut all skjelsand på førekomstane. På oppdrag frå Hordaland fylkeskommune gjorde NGU i 2015 og 2016 ei undersøking av effekt på havbotnen på skjelsanduttak i utvalde konsesjonsområde i dei store skjelsandkommunane Øygarden og Fjell, sjå NGU rapport 2016.044 *Effekt på havbotnen på skjelsanduttak i utvalde konsesjonsområde i Hordaland*.

I arbeidet med marin verneplan er Krossfjorden føreslått som eit generelt referanseområde for overvaking og forskning på det marine miljø over lange tidsseriar. I faktaarket står det: «*Referanseområde skal fungere som grunnlag for å samanlikne status og utvikling i påverka område samanlikna med område med ingen eller liten påverknad*.» Dette bør kunne studerast innanfor kandidatområdet Krossfjorden, der nokre av førekomstane bør vernast heilt, mens andre førekomstar bør kunne utnyttast kommersielt til samfunnsnyttige formål, under nærare vilkår, undersøking og overvaking som kan framgå av forvaltningsplanen som skal utarbeidast. Bruk av skjelsand til å lage «kunstige sandstrender» har møtt ein del kritikk frå miljøvernhold, men all dumping av masse i sjø er i utgangspunktet forbode, og må difor ha godkjenning.

Reiseliv

For reiselivet vil eit vern kunne ha ein positiv effekt ved at verdiane i området kan nyttast til å gjere områda til spanande reisemål og kunne gje tilreisande informasjon, ny kunnskap og opplevingar. Informasjon om verdiane kan vere gjort tilgjengeleg ved Lyngheiseret og musear. Samarbeidsrådet for Sunnhordland arbeider med Geopark for Sunnhordland. Marine verdiar knytt til sjøbotn og landskapet kan tilføre dette konseptet større fagleg tyngde.

Forvaltningsmynde og rådgjevande utval

Miljødirektoratet fastsett kven som skal ha forvaltningsmynde etter dei føreslegne forskriftene. Det kan opprettast rådgjevande utval for verneområda. Hordaland fylkeskommune meiner at forvaltningsansvaret når vernet er vedteke må tilleggast regionalt folkevald nivå, samt at det vert oppretta eit rådgjevande utval for forvaltning av verneområda. Dei ulike brukarinteressene og aktuelle kommunar bør vera representert i dette utvalet.

Forvaltningsplan

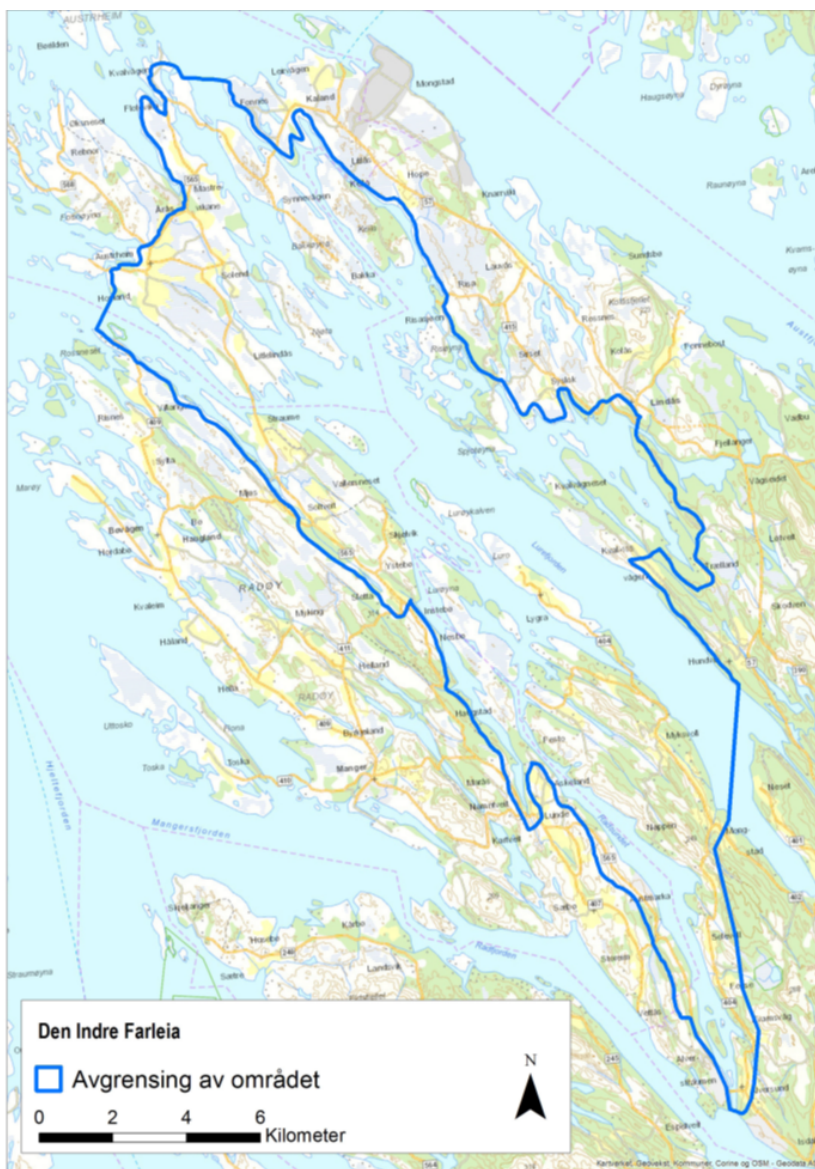
Det er lagt opp til at den etat som får forvaltningsmynde på eit seinare tidspunkt skal utarbeide forvaltningsplanar med retningsliner for forvaltninga av dei marine verneområda. Forvaltningsplanane burde vore på høyring samstundes med verne framlegget. Dette ville truleg gjeve eit betre inntrykk av korleis forvaltninga av områda vil verte. Det at ein ikkje veit korleis forvaltninga av områda vert praktisert skaper for stor usikkerheit for næringsverksemd i områda.

Kulturhistoriske landskap med nasjonal verdi

I samarbeid med Riksantikvaren er det peikt ut 9 område i Hordaland med nasjonal kulturhistorisk interesse. Eitt av desse områda er Indre farleia i Nordhordland som strekk seg frå Alversund gjennom Lurefjorden til Kjelstraumen.

Oversikt over kulturhistoriske landskap med nasjonal interesse skal bidra til god forvaltning av landskap med råd om forvaltning i høve til sårbarheit. Landskapet i Indre Farlei er sårbart for inngrep som brukonstruksjonar over leia og høge konstruksjonar og bør i kommuneplanens arealdel gjevast omsynssone med særleg omsyn til landskap og kulturmiljø.

I høve til marint vern byggjer dei kulturhistoriske landskapsverdiane opp under verneverdiane i Lurefjorden.

Figur 7. Indre farleia i Nordhordland